

TÁRSADALOMISMERET

Állampolgári és társadalmi ismeretek 11. évfolyam

Évi óraszám: 37 óra

CÉLOK ÉS FELADATOK

A tárgy olyan tudásterületen nyújt rendszeres és átfogó ismereteket, amelyek közvetlenül segítik a diákok társadalmi beilleszkedését, és hozzájárulnak a tudatos állampolgári magatartás kialakításához.

A tárgy segíti a felkészülést a felelős társadalmi szerepvállalásra, a demokratikus közéletben való aktív részvételre. Megismertet a jog alapelveivel, az állam intézményeivel, a társadalom életének legfőbb vonásaival.

A tárgy bemutatja az ezredforduló nagy civilizációs változásainak hátterül szolgáló jog fejlődését és lehetőségeit. Korunk legégetőbb kérdéseiben segít eligazodni egy olyan nemzedéknek, melynek egyéni és nemzeti identitását már a globális integrációs fejlemények által meghatározott szellemi környezetben kell felépítenie.

Az újszerű tematika lehetővé teszi, hogy az elsajátítandó állampolgári ismeretek kapcsolódjanak aktuális tartalmakhoz is.

FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK

A társadalmi együttélés szabályainak tudatos belátáson alapuló kritikai elsajátítása.

A jogérzék és a felelősségtudat együttes fejlesztése.

Az önálló életvezetés és meggyőződés kialakításához, a mások véleményének megértéséhez és tiszteletéhez szükséges kognitív és kommunikatív képességek kibontakoztatása.

Olyan közösségi magatartás kialakítása, melyben az autonómia és a szolidaritás igénye között összhangot teremt a felismerés, hogy a közjó előmozdítása, a mások iránti türelem és segítőkészség az egyén önmegvalósításának nem korláta, hanem elengedhetetlen feltétele.

A társadalomelmélet alapfogalmainak és a demokratikus gondolkodásmód jellegzetességeinek ismerete.

Az önálló értelmezés, vizsgálódás és következtetés képességének elmélyítése a személyes tapasztalatok, valamint a hagyományos és modern információforrásokból származó ismeretek feldolgozásánál.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS KOMPETENCIÁK

a) fejlesztési feladatok

1. Ismeretszerzés, tanulás

Ismeretszerzés szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből. Információk gyűjtése adott témához az interneten és a napi sajtóból. A gyűjtött információk rendszerezése, értelmezése.

2. Kritikai gondolkodás

Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. Az információforrások kritikus kezelése. Társadalmi csoportok, intézmények viselkedésének elemzése. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi jelenségekről, érvek gyűjtése a vélemények alátámasztására. Társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrendnek megfelelő szempontból.

3. Kommunikáció

Vita társadalmi témákról. A tárgyilagos érvelés szabályainak ismerete. Mások véleményének türelmes meghallgatása, érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A vita során véleménykülönbségek megfogalmazása, a saját álláspont gazdagítása.

4. Tartalom

Ismeretek szerzése az európai integráció múltját és jelenét illetően. Az EU működési mechanizmusának feltárása.

A globalizáció jelenségkörének ismerete: a globalizmus, a környezetrombolás, a kulturális hanyatlás, a Dél szegénységének és a terrorizmusnak az összefüggései.

Állampolgári ismeretek: alapjogok, államszervezet.

Politikai eszmék és pártok.

A mai magyar társadalom problémái: a demográfiai helyzet, kisebbségek.

A határon túli magyarok.

A mai magyar gazdaság alapkérdései.

5. A reflexiót irányító kérdések

- Mit jelen az európai hagyomány? Mi Európa és az EU hivatása a világban?

- Melyek a globalizáció válságjelenségei? Melyek a jelenségek társadalmi, politikai, gazdasági és erkölcsi gyökerei?

- Mi az alapjogok funkciója?

- Hogyan vonható racionális kritika alá a demokratikus államrend?

- Lehetséges-e és hogyan az egyén számára az öröklött családi politikai nézetek racionális kritikája?

- Mit követel a politikától és az egyéntől a hosszú távú gondolkodás társadalmi kérdésekben?

- Mire kötelez a nemzeti múlt, hagyomány? Mit jelent a közösségért való felelősség?

b) kompetenciák

1. Hatékony, önálló tanulás

A szociális, politikai, gazdasági kérdések önálló megismerésére és feldolgozására való képesség megteremtése: e területeken a felelős magatartás állandó tájékozódást, érdeklődést és érdekeltséget kíván. Ehhez a lehetséges források kritikai használatának ismeretére van szükség.

2. Szociális és állampolgári kompetencia

A társadalomismeret tantárgy e kompetencia kialakítását az egyidejű, jelenkori események és jelenségek feldolgozásával kívánja elősegíteni. Ezzel mintegy összegzi a történelem tantárgy során megismert folyamatokat és elemzési szempontokat, és rádöbbsent arra, hogy az ember és a közösségek élete a múltból a jövőbe tartó folyamat, melynek az egyén nem csak szemlélője, hanem aktív szereplője is. Ehhez szükség van a múlt és a jelen egységben való szemléletére.

A társadalomismeret tantárgy igyekszik sokszínűségén keresztül érdeklődést kelteni a jelenkor folyamatai iránt, és megteremteni az életen át tartó tanulás-tájékozódás alapjait. A viták, beszélgetések révén a vélemények megfogalmazása, ütköztetése, elfogadása terén kíván megfelelő magatartásformát kialakítani.

BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGFORMÁK

Esetelemzés, szerepjáték. Döntési, vita- és konszenzusteremtési helyzetek tanórai gyakoroltatása. Egyéni és közös anyaggyűjtés, történelmi, jogi és irodalmi példák feldolgozása.

TARTALOM

A társadalmi szabályok A társadalmi együttélés szabályainak eredete és rendeltetése.

Szokás, hagyomány, erkölcs, jog, illem. A szabályok változása - a törvény és a törvényhozók.

Az egyén és a jog

Az emberi alapjogok. A jogegyenlőség elve. A gyermekek jogai. Diákjogok. Jogok és köteleességek a családban és az iskolában. A családi és közösségi élet erkölcsi és jogi dilemmái: esetelemzések köznapi és történelmi példák alapján.

Jogi alapismeretek

Felelősség a tetteinkért. Önkéntesség, szándékosság, kényszer. Jogos és jogtalan. A szerződés.

Jogsérelem, jogorvoslat, büntetés. A bíróságon. Polgári peres eljárások. A büntetőeljárás szereplői és főbb szakaszai.

Ügyeink intézése

Kihez forduljunk? Hatóságok a mindennapi életben. Közigazgatási eljárások. Ügyfél és ügyrend. A legfontosabb iratminták és kezelésük. A gyermek- és ifjúságvédelem intézményei.

A gyámhatóság.

Politikai ismeretek

Az állam fogalma. Államformák, politikai rendszerek. A legitim uralom. Az alkotmányosság alapelvei és védelme. A hatalmi ágak megkülönböztetése. Az állam és polgárai. A demokrácia működése. A nyilvánosság. Magánügyek és közügyek. Részvétel és részesedés. Választás, döntés, konfliktuskezelés. A politika intézményrendszere a mai Magyarországon és az Európai Unió országaiban. Nemzetközi konfliktusok, szövetségi rendszerek. Háború és béke. Magánérdek, közakarat, közjó. Társadalmi és politikai konfliktusok. Autonómia és szolidaritás. A társadalmi igazságosság kérdése. Politikai és szociális jogok. A kisebbségek helyzete és jogai. Az állam feladatai. Közpolitikák. A közigazgatás szintjei és ágazatai. Az önkormányzatiság. A szubszidiaritás elve. Civil szervezetek szerepe.

A család

Nemzedékek együttélése. A család funkciói és történelmi változásai. A nemek kapcsolatának átalakulása. A házasság. Változások a gyermek- és ifjúkor tartalmában, illetve társadalmi megítélésében. Konfliktushelyzetek a családban. Családtervezés. A népességszám és a várható életkor alakulásának kérdései Magyarországon.

Kultúra, közösség

Egyén, közösség, társadalom. Tanulás és szocializáció. Az élő hagyomány. Kultúrák párbeszéde: önismeret és nyitottság.

A nemzet

Önazonosság és társadalmi hovatartozás. Közösségek közössége: a nemzet. A magyar nemzettudat sajátosságai és dilemmái. Nemzet, állam, etnikum. Többség és kisebbség.

A társadalom élete

Alapfogalmak: társadalmi cselekvés, társadalmi viszony. Munkamegosztás. Intézményesülés.

Hatalom. A társadalom rétegződése életkor, nemek, műveltség, vagyoni helyzet, foglalkozás, településformák, vallás és etnikum szerint. Életmód és társadalmi helyzet összefüggései. Előnyök és hátrányok. Kisebbségi élethelyzetek. Előítélet, tolerancia, szolidaritás. Az életmód elemei. Munkaidő, szabadidő. Az ünnep. A társadalmi helyzet változásai: egyéni és csoportos mobilitás. Társadalmi konfliktusok kezeltetése és kezelése. Társadalmi változások. A munkahelyi társadalom. Jogok, szerepek, konfliktusok a munka világában. Gazdaság és társadalom: alapfogalmak (megélhetés, szükségletek, termelés, fogyasztás, csere, érdek, pénz, piac)

A helyi társadalom

A lakóhely mint közösség. Konfliktusok a helyi társadalomban (környezeti kockázatok, biztonság, szegénység, munkanélküliség). A településszerkezet változásai a mai Magyarországon. Urbanizációs és regionális problémák.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes társadalmi problémák azonosítására, összetevőik felismerésére, ezek megvitatására, önálló véleményalkotásra.

A tanuló ismerje a társadalmi együttélés alapvető szabályait, legyen tisztában alapvető jogaival és kötelességeivel. Ismerje a Magyar Köztársaság állam- és közigazgatási intézményrendszerét.

Gazdasági ismeretek és jelenismeret

12. évfolyam

Évi óraszám: 32 óra

CÉLOK ÉS FELADATOK

A tárgy bemutatja az ezredforduló nagy civilizációs változásait, a kultúra, a társadalom, a gazdaság és a természet világában zajló folyamatok rendszerösszefüggéseit. Korunk legégetőbb kérdéseiben segít eligazodni egy olyan nemzedéknek, melynek egyéni és nemzeti identitását már a globális integrációs fejlemények által meghatározott szellemi környezetben kell felépítenie.

A vállalkozói szemléletű, az egyéni és társadalmi előnyök és kockázatok mérlegelésére képes gazdálkodói magatartás kibontakoztatása.

Az alkotó munka megbecsülésén, a hivatástudat fejlesztésén alapuló pályaaorientáció elősegítése.

Gazdasági folyamatok és döntési helyzetek elemzéséhez szükséges ismeretek elsajátítása.

A fejlesztési törekvések középpontjában itt a globalizáció kihívásaira válaszolni képes egyéni és kollektív magatartás alapjainak megteremtése áll. Ennek előfeltétele az új kommunikációs és kulturális környezetben való önálló tájékozódás képessége. A diákoknak meg kell ismerkedniük a modernizáció főbb trendjeivel és ellentmondásaival.

A nemzeti és európai identitás értelmének és jelentőségének felfogása. A természeti környezetben az emberi beavatkozás hatására végbemenő változások társadalmi és gazdasági meghatározottságának sokoldalú értelmezése.

BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGFORMÁK

Gazdasági szövegek olvasása. Grafikonok, táblák elemzése. Vita gazdasági problémák megoldási lehetőségeiről. Önálló forrásgyűjtés gazdasági témákban. Gazdasági tevékenységek tervezése. Szituációs játékok (pl. felvételi elbeszélgetés, értékesítés). Rövidfilmek elemzése.

Internetről céginformációk, pénzügyi információk, tőzsdehírek gyűjtése.

TARTALOM

Vállalkozások szerepe, a vállalkozó

A vállalkozások csoportosítása méret, tevékenységi kör, vállalkozási forma, tulajdonforma szerint. A tulajdonformák. Egy kisvállalkozás alapítása (ötlet, terv, piac, források). Profit, árbevétel, költségek. A vállalkozás sikerességének és kudarcának főbb okai. Marketingszemlélet, marketingeszközök. A nonprofit szféra főbb területei és sajátosságai. Vállalkozói tulajdonságok.

A munka világa

Munkaviszony, munkaszerződés, kollektív szerződés. A munkáltató és a munkavállaló kapcsolata. Egyéni és kollektív érdekek, érdekképviselő, érdekvédelmi szervezetek. Munkaerőpiac. Álláskeresés. A pénz szerepe. Az alapvető gazdasági törvényszerűségek.

Nemzetgazdaság

A költségvetés. Termelés, szolgáltatások, infrastruktúra. A gazdaság főbb sarokpontjai – gazdasági növekedés, foglalkoztatottság, infláció, belső egyensúly (költségvetés), külső egyensúly (fizetési mérleg), adósságállomány. A költségvetési hiány okai, veszélyei. Adók (személyi jövedelemadó, ÁFA, társasági adó, helyi adók). Konjunktúra és válság. A főbb nemzetgazdasági teljesítménymutatók (GDP, GNP)

Világgazdaság

Külkereskedelem, export, import. A külgazdasági kapcsolatok főbb fajtái, a külkereskedelem. Export, import hazai jellemzői. Valuták, árfolyamok. A kereskedelem korlátai. Vámok, protekcionizmus. Hazánk és a nemzetközi gazdasági szervezetek (IMF, Világbank, WTO – volt GATT). EU-tagság gazdasági nézőpontból. EU-tagság előnyei és hátrányai gazdasági szempontok alapján (pl. a munkaerő, a tőke mobilitása milyen hatással lesz a diákok mint leendő munkavállalók, vállalkozók életére).

A továbbhaladás feltételei

Tudjanak példát mondani arra, hogy mivel foglalkozik egy vállalkozás. Legyenek képesek önálló véleményt formálni egy-egy gazdasági probléma okairól és megoldási lehetőségeiről.